

บทที่ 1

บทนำ



ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พุทธศักราช 2531-2540 องค์การสหประชาชาติเพื่อการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม (UNESCO) ได้ประกาศให้เป็น “ทศวรรษแห่งวัฒนธรรมกับการพัฒนา” โดยถึงเห็นว่าการพัฒนานั้นถ้าใช้แต่วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีสังคมจะเสียความสมดุลย์ จำเป็นต้องนำวัฒนธรรมเข้ามาเป็นฐานของการพัฒนา และมีความคิดชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรมกับการพัฒนาว่า การพัฒนาแบบเดิมเป็นลักษณะจากภายนอกที่คนนอกเอาเกณฑ์ของคนไปวัด การพัฒนาที่ถูกต้องมีลักษณะเริ่มจากภายใน ประยุกต์และประดิษฐ์คิดค้นจากภายในวัฒนธรรมแต่ละแห่งเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2531)

ประวัติศาสตร์ของการพัฒนาชนบทนานนับหลายทศวรรษพบว่า การสั่งสมความรู้ทั้งหมดเพียงแต่นำมาสู่ข้อสรุปที่ว่า เรายังไม่สามารถค้นพบรูปแบบสากลใด ๆ ที่สามารถใช้ได้ทั่วไปกับชนบททุกแห่ง ชนบทที่แท้จริงเป็นชุมชนที่ประกอบด้วยความสัมพันธ์ที่ก่อสานขึ้นอย่างซับซ้อน โครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ทางสังคมบนสภาพทางกายภาพ ภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีและความสัมพันธ์ทางการผลิตที่มีลักษณะเฉพาะชุมชนเหล่านี้จึงมีปฏิสัมพันธ์กับปัจจัยภายนอกทั้งปวงด้วยรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปอย่างหลากหลายด้วย สิ่งนี้เป็นเหตุผลพื้นฐานที่สุดที่อธิบายได้ว่า เหตุใดการพัฒนา “จากภายนอก” ทั้งปวงไม่ว่าจะมาจากเจตจำนงหรือหลักการที่ดีเพียงใดก็อาจล้มเหลวได้เสมอ เหตุผลเดียวกันนี้เองที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงย้ำถึงหลักการสำคัญอันหนึ่งที่พระองค์ทรงใช้ในการสืบค้นหาความรู้จักเพื่อกระตุ้น หรือริเริ่มงานพัฒนาในชุมชนชนบทจำนวนมากทรงเรียกสิ่งนี้ว่า “การระเบิดจากภายใน” (สุเมธ ดันติเวชกุล, 2536)

แต่เดิมวิถีชีวิตของชาวชนบทอยู่ได้ด้วยตนเอง โดยพึ่งพาสิ่งแวดล้อมและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในเชิงเศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรมของชาวชนบทเหมาะสมกับชีวิตในถิ่นที่อยู่ของเขา การพัฒนาสมัยใหม่จากภายนอกไม่ได้นำวัฒนธรรมท้องถิ่นมาเป็นพื้นฐาน จึงไม่ได้มาจากความ

เข้าใจเหตุผลที่แท้จริงของวิถีชีวิตชาวชนบท หรือมาจากการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงผลที่จะตามมาได้ ก่อให้เกิดความคาดหวังค่านิยม และวิถีชีวิตแบบใหม่ที่ทำให้ชาวบ้านหันมารับ ความเปลี่ยนแปลง ใหม่ในกระแสนริโภคนิยมและวัตถุนิยมของวัฒนธรรมเชิงพาณิชย์ โดยไม่ทันได้พิจารณาถึงแก่น ของวัฒนธรรมใหม่ ค่านิยมเดิมและค่านิยมใหม่ที่ไม่ได้รับการพัฒนาส่งผลให้ผู้ใหญ่และเด็กไม่เข้าใจตนเองและปฏิบัติตัวไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคน ในเรื่องสำคัญหลายเรื่อง เช่น การดำเนิน ชีวิต บทบาทตามเพศ และวัย บทบาทในฐานะสมาชิกชุมชนที่มีภาษาและวัฒนธรรมของตนเอง ตัวอย่างของการปฏิบัติตัวตามค่านิยมที่ไม่ได้พัฒนามีปรากฏในทั่วไป เช่นในสภาพความเป็นอยู่ ตามแบบเกษตรกรในชนบท การที่พ่อแม่ให้ลูกแต่งตัวด้วยชุดกระโปรงทองฟูหลาย ๆ ชั้นหรือชุด ยีนส์ ซึ่งไม่เหมาะกับสภาพอากาศร้อนในชนบท หรือการมีชุดไซฟาร์บแจกแต่ไม่เคยได้ใช้รับแจก เนื่องจากไม่คุ้นเคย ในเรื่องบทบาทตามเพศเด็กไม่เคยได้คิดพิจารณาบทบาทหน้าที่ความสำคัญและ คุณค่าของเพศชายและเพศหญิง การทำกิจกรรมทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนเด็กผู้ชายเป็นผู้นำ เสนอและเด็กผู้หญิงก็มักถูกเด็กผู้ชายรังแกอยู่เป็นประจำ ในเรื่องบทบาทตามวัย ผู้ใหญ่มักทำให้เด็ก เข้าใจว่าวัยเด็กมีหน้าที่เรียนหนังสืออย่างเดียว เด็กจึงขาดความเข้าใจถึงบทบาทและหน้าที่ของคนวัย ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของเด็กในการช่วยแบ่งเบาภาระจากผู้ใหญ่ เด็กขาดความรับผิดชอบ ตามวัยของตน ในเรื่องภาษาเด็กเกิดความสับสนในการใช้ภาษาไทยกลาง และภาษาถิ่นที่ โรงเรียนไม่ทราบว่าควรพูดในสถานการณ์อย่างไร และกับใคร ผลจึงกลายเป็นว่าเด็กไม่กล้าพูด ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นในการเรียนการสอนในชั้นเรียน และอายุที่จะพูดภาษาถิ่น ในเรื่องเชื้อสาย เด็กรู้สึกว่าคุณค่าที่แตกต่างจากคนภาคกลางที่เห็นในสื่อมวลชน ไม่มีความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษ ของคนขาดความเข้าใจว่าความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ หรือความสัมพันธ์ของคนในท้องถิ่นมี คุณค่าทางจิตใจ และมีคุณค่าแก่การคงอยู่ของชุมชน ในเรื่องการค้าธงชาติเด็กไม่เห็นประโยชน์ของ ธาชาติต่าง ๆ ในชุมชนซึ่งเป็นผลให้มีการค้าธงชาติที่แตกต่างกัน ส่วนมากไม่มีความภาคภูมิใจใน ธาชาติ และวิถีการค้าธงชาติของครอบครัวซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกร

ในภูมิภาคต่างๆในประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีพื้นที่มากที่สุด ประชากรมากที่สุด มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำกว่าคนในภาคอื่นๆ มีจำนวนประชากรที่เดินทางไปทำ งานต่างถิ่นมากที่สุด ทำให้ได้มีประสบการณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมเชิงพาณิชย์ ภายนอกชุมชนมาก แต่ ในขณะที่เดียวกันผลการเรียนของเด็กในภูมิภาคนี้ก็ยิ่งต่ำเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น ๆ ในประเทศไทย แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาทางเศรษฐกิจสังคม และการศึกษาในภูมิภาคนี้ยังไม่ประสบความสำเร็จ เท่าที่ควร

การศึกษาที่จะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนมนุษย์ได้อย่างยั่งยืนต้องคำนึงถึงการเปิดโอกาสอย่างเสมอภาคแก่เด็กทุกคนที่จะประสบความสำเร็จตามวิถีชีวิตของตน ดังที่อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กระบุไว้ว่า “การศึกษาของเด็กจะมุ่งไปสู่การพัฒนาความเคารพต่อบิคาบาราคของเด็ก เอกลักษณะทางวัฒนธรรม ภาษาและค่านิยมของเด็กนั่นเอง และต่อค่านิยมของชาติที่เด็กนั้นอาศัยอยู่และต่อค่านิยมของชาติกำเนิดของเขา” (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, 2533)

บัลลอค รีพอร์ท (Bullock Report อ้างถึงใน มิถิต์และมิถิต์, 1993) กล่าวว่า

ไม่ควรมิดีคนใดถูกบังคับให้ละทิ้งภาษา และวัฒนธรรมอันซึ่งเขาได้รับจากที่บ้านเมื่อเขาเริ่มก้าวเข้ามาสู่โรงเรียนก็ไม่ควรมิดีคนใดถูกบังคับให้ใช้ชีวิต และแสดงออกราวกับว่าโรงเรียนกับบ้านของเขานั้นเป็นวัฒนธรรมคนละวัฒนธรรมที่แยกจากกันซึ่งเด็กจะต้องพยายามทำให้ขาดจากกันโดยสิ้นเชิง หลักสูตรควรสะท้อนถึงองค์ประกอบต่างๆมากมายในชีวิตของเด็กซึ่งเขาอาศัยอยู่ภายนอกโรงเรียน...

จากการศึกษาสังคมและวัฒนธรรมไทย (นิธิ เอียวศรีวงศ์ เล่ม 1,2 2538ก, 2538ข, และอมรา พงศาพิชญ์, 2537) พบว่า ในอดีตหลายร้อยปีมาแล้ว ภูมิภาคเหนือ ได้ กลาง ตะวันออกเฉียงเหนือของไทยในปัจจุบันนั้นมิได้รวมเป็นอาณาจักรเดียวกัน อยู่ในวิถีชีวิต วัฒนธรรมเดียวกัน หากแต่ละภูมิภาคนั้นมีภูมิหลังความเป็นมาอันวิวัฒนาการขึ้นเป็นอาณาจักรที่รุ่งเรืองของตนเองและเป็นรากเหง้าเก่าแก่ที่หล่อหลอมความรู้ตึกนิกคิด ตลอดจนค่านิยมของผู้คนในภูมิภาคนั้นๆ ให้มีลักษณะเฉพาะตนอันสืบทอดมรดกทางภาษาและวัฒนธรรมมาจากบรรพบุรุษในท้องถิ่นของตนมากมาย ทำให้เกิดเอกลักษณ์ของแต่ละภูมิภาค ตลอดจนเอกลักษณ์ในชุมชนย่อยๆแต่ละหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด มรดกเหล่านี้ได้สืบทอดมาเป็นเวลานานมาก ในบางชุมชนเป็นเวลาหลายร้อยปี

วัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นพัฒนาขึ้นมาจากความเข้าใจตนเองของชาวบ้าน และมีความสำคัญมากในการหล่อหลอมภูมิปัญญาของคนในแต่ละท้องถิ่นนั้น แนวคิดทางการศึกษาหลายแนวคิดได้ให้ความสำคัญอย่างมากกับบทบาทของวัฒนธรรมต่อการเรียนรู้ ทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligences) ของโฮวาร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner, 1983) กล่าวว่า ภูมิปัญญาประกอบด้วยความสามารถในการแก้ปัญหาหรือสร้างผลงานซึ่งเป็นผลมาจากบริบททางวัฒนธรรมในแต่ละแห่งแต่ละชุมชน การสร้างสรรค์ผลงานทางวัฒนธรรมเป็นหัวใจสำคัญในการทำหน้าที่ประมวล และถ่ายทอดความรู้ หรือแสดงออกถึงทัศนคติที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของคนในวัฒนธรรมนั้น

ถึงแม้ว่าวัฒนธรรมถิ่นจะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศในทุกด้าน แต่การจัดการศึกษาที่จะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักคิดพิจารณาเพื่อเข้าใจตนเองในสภาพสังคมที่มีความหลากหลาย และเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา อันจำเป็นต่อการพัฒนามนุษย์อย่างยั่งยืนนี้ ต้องอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม(Multicultural Education) เพราะการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมหมายถึงกระบวนการที่ครูได้ช่วยเตรียมผู้เรียนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมให้อยู่ด้วยความเข้าใจกัน มีการร่วมมือร่วมใจกัน มองเห็นประโยชน์ที่แท้จริงในการพึ่งพาอาศัยกันมีความเอื้อเฟื้อ และยุติธรรม การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้นไม่ได้ต้องการการนำไปสู่การแบ่งแยก การพัฒนาความเข้าใจกัน การพึ่งพาอาศัยกันระหว่างกลุ่มคนโดยอาศัยการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม เป็นสิ่งชี้ให้เห็นว่าการแบ่งแยกทางสังคมนั้นเกิดจากการขาดวิจารณญาณของคน การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมจำเป็นสำหรับทุกโรงเรียน ไม่ใช่เพียงโรงเรียนที่เด็กมีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมเท่านั้น เพราะนักเรียนทุกคนจำเป็นต้องแลกเปลี่ยนความหลากหลายทางวัฒนธรรมในชาติเดียวกันเพื่อความเข้าใจ และการพึ่งพาอาศัยกัน ดังนั้นโรงเรียนจึงควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ขยายขอบเขตของความหลากหลายทางวัฒนธรรมจากสิ่งใกล้ตัวที่สุดออกไปหาสิ่งที่ไกลตัว

โรงเรียนทุกโรงเรียนจำเป็นต้องมีการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะถ้านักเรียนไม่ได้เรียนเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมในโรงเรียน ก็เรียนสิ่งเหล่านี้ภายนอกในสังคม ซึ่งนักเรียนจะได้ประสบกับความหลากหลายของมนุษย์ตลอดชีวิต(Coretes, 1996)

ด้วยปัญหาความไม่เข้าใจตนเองของผู้ใหญ่ และเด็กไทยในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ประกอบกับความเป็นไปได้ในเชิงวิชาการที่จะนำการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมมาพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาล ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาโปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีปัญหาในการวิจัยคือ โปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จะสามารถพัฒนาเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองไม่ถูกต้อง ให้มีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับตนเองได้หรือไม่

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ในเรื่อง เพศ อายุ ภาษา เชื้อสาย และการดำรงชีพ ของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สมมติฐานการวิจัย

ชาวเลตัน ฮูปเนอร์ และสแตนตัน (Shavelson, Hubner และ Stanton อ้างถึงใน Smith, 1997) กล่าวว่าโดยทั่วไป มโนภาพแห่งตน (self-concept) หมายถึงการรับรู้และประเมินคุณภาพและความสามารถของตนเอง ซึ่งพัฒนาผ่านประสบการณ์แวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม และทางกายภาพ การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่มีความสำคัญในชีวิต และพฤติกรรมต่างๆของคน นักจิตวิทยา และนักการศึกษาต่างเห็นพ้องกันว่าส่งเสริมมโนภาพแห่งตนแก่เด็ก คือความมุ่งหมายที่สำคัญของการศึกษา ด้วยเหตุผล 2 ประการคือ ประการที่ 1 มโนภาพแห่งตนในทางบวกมีผลต่อสุขภาพจิตของเด็ก ประการที่สอง เด็กที่มีมโนภาพแห่งตนในทางบวก มีความพยายามในการเรียนและต่อสู้กับความล้มเหลวชั่วคราวได้มากกว่าเด็กที่มีมโนภาพแห่งตนในทางลบ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัย เกี่ยวกับมโนภาพแห่งตน ผู้วิจัยพบว่า ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาไปเป็นมโนภาพแห่งตนของเด็ก และ การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมจำเป็นอย่างยิ่งต่อความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กเพราะเป็นวิธีการที่นำประสบการณ์เดิมและความหลากหลายทางวัฒนธรรมของเด็กมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมและขยายความคิดรวบยอดทางวัฒนธรรม (Gollnick and Chinn, 1986) ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานในงานวิจัย ครั้งนี้ว่า หลังจากใช้โปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง สูงกว่า กลุ่มควบคุม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรในการวิจัย คือ เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุ 5-6 ปี ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มโรงเรียนบ่อพันขัน อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดที่ดำเนินชีวิตในวัฒนธรรมไทย-ลาว และใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานเป็นภาษาแม่ กับใช้ภาษาไทยกลางที่โรงเรียน

2. งานวิจัยนี้เป็นการพัฒนาโปรแกรมเพื่อมุ่งสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ในเรื่อง อายุ ภาษา เพศ เชื้อสาย และ การดำรงชีพ ซึ่งแบ่งการดำเนินการของโปรแกรมฯ ออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะเตรียมการ ระยะดำเนินการ และระยะสรุปผล ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองโปรแกรม 15 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน รวม 75 วัน วันละ 2 ชั่วโมง ช่วงเวลาประมาณ 09.30-11.30 น.

3. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่

3.1 แบบวัดความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.2 แบบสอบถามความพึงพอใจของครู เกี่ยวกับการดำเนินการใช้โปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองสำหรับเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.3 แบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจของผู้ปกครอง เกี่ยวกับการดำเนินการใช้โปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. เพื่อให้สามารถสื่อสารกับเด็กได้ดีที่สุดในการวัดความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาล ภาษาที่ใช้ในการวัดจึงใช้ภาษาถิ่นซึ่งเด็กเข้าใจได้ดีที่สุด (Keat, 1997) และเนื่องจากนักเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากรเป็นเด็กในวัฒนธรรมถิ่นไทย-ลาว และพูดภาษาถิ่นอีสานเป็นภาษาแม่ ภาษาถิ่นอีสานในงานวิจัยเรื่องนี้จึงเป็นภาษาถิ่นอีสานไทย-ลาวเท่านั้น

2. ความแตกต่างของช่วงเวลา และระยะเวลาในขณะที่ดำเนินการวัดความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็ก ไม่ถือเป็นตัวแปรในงานวิจัย เนื่องจากผู้วิจัยเชื่อว่าการวัดต้องยึดหยุ่นต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กเพื่อให้เด็กได้แสดงความสามารถให้มากที่สุดในเวลาที่เหมาะสมที่สุด

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม หมายถึง การส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม และวัฒนธรรมให้แก่ผู้เรียน ตามทฤษฎีของแบงก์ ซึ่งเน้นการบูรณาการเนื้อหาวัฒนธรรมกับการคิดตัดสินใจและปฏิบัติทางสังคม และมีรูปแบบที่ช่วยให้กลุ่มคนในวัฒนธรรมอื่นเข้าใจตนเองในบริบททางวัฒนธรรมของตน และของวัฒนธรรมกลางของชาติ ลักษณะสำคัญของการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมตามทฤษฎีนี้คือ การที่โรงเรียน และชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมแก่ผู้เรียน และการสอนที่เน้นการคิดตัดสินใจโดยใช้ภาษาที่สามารถเป็นเครื่องมือในการคิด และการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาโปรแกรม หมายถึง การสร้างโปรแกรม โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากสภาพและปัญหาเด็ก 2 ภาษาในวัฒนธรรมไทย-ลาว ในท้องถิ่นอีสาน และจากทฤษฎีการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม การสร้างโปรแกรม แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1. ขั้นเตรียมการ 2. ขั้นสร้างโปรแกรมฯ 3. ขั้นทดลองใช้โปรแกรมฯ และ 4. ขั้นแก้ไขปรับปรุงโปรแกรมโดยการปรับปรุงโปรแกรมฯ ทำใน 2 ชั้น คือ 1.ขั้นการสร้างโปรแกรมฯ จากการศึกษาเอกสาร โปรแกรมตามแนวคิดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม และการทดลองนำร่อง 2.ขั้นการทดลองใช้โปรแกรมฯ ในระยะหลังการทดลอง จากการประเมินความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็ก การประเมินความพึงพอใจของครู และผู้ปกครองในการดำเนินการใช้โปรแกรมฯ และจากหลักฐานการดำเนินการทดลองใช้โปรแกรมฯ

โปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม หมายถึง แผนการจัดระบบการดำเนินงานในการกำหนดหลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการสอน กิจกรรม สื่อ การประเมินผล ที่สอดคล้องกับการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม เพื่อไปจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 ซึ่งเป็นเด็กสองภาษาที่อยู่ในวัฒนธรรมไทย-ลาวในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองในเรื่องเพศ อายุ ภาษา เชื้อสายและการดำรงชีพ ด้วยการแสวงหาความรู้ 4 ชั้นคือ ชั้นการรับรู้และจำ ชั้นการเปรียบเทียบ ชั้นการประเมินค่า และชั้นการนำไปใช้ ตามกิจกรรมการสอน 5 กิจกรรมคือ การอภิปราย การจัดทัศนศึกษา การนำเสนอข้อมูล การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และการจัดนิทรรศการ โดยแบ่งระยะการจัดประสบการณ์ออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะเตรียมการ ระยะดำเนินการ และระยะสรุปผล โปรแกรมนี้พัฒนาขึ้นสำหรับครูใช้สอนในช่วงกิจกรรมในวงกลม และกิจกรรมสร้างสรรค์ตามมุม

ประตบการณัระหว่างเวลาประมาณ 09.30-11.30 น. ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารคือภาษาถิ่นอีสาน และภาษาไทยกลาง

ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง หมายถึง ความรู้ความเข้าใจที่ผู้เรียนสรุปประมวลเป็นความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเองในเรื่องเพศ อายุ ภาษา เชื้อสาย และการดำรงชีพ โดยบูรณาการจากการแสวงหาความรู้ 4 ขั้นตอนคือ 1) การรับรู้และการจำ 2) การเปรียบเทียบ 3) การประเมินค่า และ 4) การถ่ายโยงความรู้ไปใช้ กับ ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับคุณค่าและข้อจำกัดของตนเองและผู้อื่น และการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของคนกลุ่มต่าง ๆ วัตถุประสงค์จากความเข้าใจที่ได้จากแบบวัดความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองขั้นการรับรู้และจำ หมายถึง การที่เด็กรับรู้ จำและเชื่อมโยงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตนเองในเรื่องเพศ อายุ ภาษา เชื้อสาย และ การดำรงชีพ เป็นความคิดรวบยอดที่เกี่ยวกับคุณสมบัติทั้ง 5 ด้านของตนเอง

ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองขั้นการเปรียบเทียบ หมายถึง การที่เด็กบอกความเหมือน และความต่างระหว่างตนเองและผู้อื่นในเรื่องเพศ อายุ ภาษา เชื้อสาย และ การดำรงชีพ

ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองขั้นประเมินค่า หมายถึง การที่เด็กตัดสินคุณค่าเกี่ยวกับข้อดี ข้อจำกัด ของตนเองและผู้อื่น ในเรื่องเพศ อายุ ภาษา เชื้อสาย และ การดำรงชีพ

ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองขั้นการถ่ายโยงความรู้ไปใช้ หมายถึง การที่เด็กใช้ความรู้จากการประเมินค่าในเรื่องเพศ อายุ ภาษา เชื้อสาย และการดำรงชีพ ไปแสดงการยอมรับ และ พึ่งพาอาศัยกัน ในสถานการณ์จำลอง และสถานการณ์จริง

การจัดประสบการณ์แบบปกติ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนตามแนวการจัดประสบการณ์สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เนื้อหาเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองจากหน่วยตัวเรา ครอบครัวของฉัน โรงเรียนของเรา ชุมชนของเรา โดยจัดประสบการณ์ในกิจกรรมในวงกลม และกิจกรรมสร้างสรรค์ตามมุมประสบการณ์ระหว่างเวลา 09.30-11.30 น. ซึ่งเน้นภาษาไทยกลางในการสื่อสารระหว่างครูกับเด็ก

เด็กอนุบาล หมายถึง นักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ดำเนินชีวิตในวัฒนธรรม ไทย-ลาว เรียนรู้และใช้ภาษาถิ่นอีสานในชุมชนและเรียนภาษาไทยกลางในโรงเรียน ซึ่งเข้าเรียน ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในภาค เรียนที่ 2 ตำบลบ่อพันขัน อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ปีการศึกษา 2540

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หมายถึง ภูมิภาคทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยที่ ทิศตะวันออกเฉียงมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศลาว ทิศใต้มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเขมร ประกอบด้วย จังหวัดร้อยเอ็ด มหาสารคาม กาฬสินธุ์ ขอนแก่น อุบลราชธานี อุดรธานี หนองบัวลำภู เลข นครพนม สกลนคร มุกดาหาร หนองคาย ที่มีวัฒนธรรมไทย-ลาวเป็นหลักในการดำเนินชีวิต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวิธีดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ เพื่อกำหนดหลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการสอน และ การประเมินผลของ โปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนา โปรแกรมฯ จากการประมวลความรู้จากทฤษฎี งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง และพิจารณาถึง ความเหมาะสมในการนำมาใช้กับเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขั้นที่ 2 ขั้นสร้างโปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับ ตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวิธีการดำเนินการตามลำดับดังนี้

2.1 นำข้อมูลจากขั้นที่ 1 มาร่างโปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อ ส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.2 สร้างแผนการจัดประสบการณ์ของ โปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำหรับกลุ่ม ทดลอง

2.3 สร้างแผนการจัดประสบการณ์แบบปกติ สำหรับกลุ่มควบคุม

ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวิธีการดำเนินการตามลำดับดังนี้

- 3.1 การคัดเลือกประชากรและตัวอย่างประชากร
- 3.2 การกำหนดลักษณะของเครื่องมือและสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.3 การดำเนินการทดลอง
- 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นที่ 4 ขั้นการปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวิธีการดำเนินการตามลำดับดังนี้

- 4.1 การนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงโปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 4.2 การนำเสนอโปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือฉบับสมบูรณ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. โปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่พัฒนาขึ้นนี้สามารถเป็นแนวทางการสอนแบบหนึ่งที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการสอนสำหรับเด็กอนุบาลในท้องถิ่นอื่นที่มีลักษณะเฉพาะของคนได้
2. หน่วยงานที่มีหน้าที่อนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นและหน่วยงานที่มีหน้าที่พัฒนาท้องถิ่น สามารถนำโปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ไปใช้ เพื่อให้เยาวชนเข้าใจตนเอง รักและภาคภูมิใจในท้องถิ่น เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาชนบท